

POMOC PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA JAKO WSPARCIE POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO DZIECKA

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL HELP AS SUPPORT FOR A CHILD'S DEVELOPMENTAL POTENTIAL

Streszczenie: Artykuł podejmuje problematykę zagadnień dotyczących organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w placówce oświatowej. Przedstawiono w nim podstawowe założenia rozporządzenia w sprawie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia, zasady organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole ogólnodostępnej, rolę dyrektora oraz wychowawcy i nauczycieli w tym zakresie, a także formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Istotę działań pomocowych stanowi właściwa i wieloaspektowa diagnoza dziecka, rozpoznanie jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych warunkujących jego funkcjonowanie, a także zaspokajanie potrzeb dziecka.

Słowa kluczowe: pomoc psychologiczno-pedagogiczna, szkoła, dyrektor, nauczyciel, uczeń/dziecko, diagnoza, potrzeby, potencjał, rozwój.

Summary: The article deals with the issues related to the organization of psychological and pedagogical assistance in an educational institution. It presents the basic assumptions of the regulation on psychological and pedagogical help for students, the principles of it organizing in a public school, the role of a headmaster, an educator and a teacher in this area, as well as forms of psychological and pedagogical support. The essence of that assistance consists of

the appropriate and multi-faceted diagnosis of a child, recognition of its individual developmental and educational needs, understanding child's psychophysical possibilities and environmental factors conditioning its functioning, as well as satisfying the child's needs.

Keywords: psychological and pedagogical help, school, principal, teacher, student /child, diagnosis, needs, potential, development.

Wstęp

Jednym z podstawowych zadań każdej placówki oświatowej jest pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla ucznia. Polega ona na diagnozie możliwości psychofizycznych oraz rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych wychowanków. Potrzeby te są różnorakie, a w szczególności dotyczą: specyficznych uzdolnień ucznia, niepełnosprawności, choroby przewlekłej, niedostosowania społecznego lub jego zagrożenia, trudności w uczeniu się, niepowodzeń edukacyjnych, zaburzeń i dysfunkcji w komunikacji językowej, występowania sytuacji kryzysowej lub traumy, zaniedbań społecznych (wynikających z trudnej sytuacji bytowej ucznia i jego rodziny), trudności adaptacyjnych (związane mogą być z różnicami kulturowymi czy środowiskowymi), a także innych, indywidualnych potrzeb dziecka.

Reforma szkolnictwa w swoich założeniach zakłada przede wszystkim reformę stylu pracy ucznia i nauczyciela. Głównym celem nauczania, a także udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest więc wprowadzenie ucznia w życie środowiska lokalnego, kształtowanie jego właściwych postaw oraz rozumienia roli i miejsca człowieka w społeczeństwie. Przed nauczycielem stoi bardzo trudne zadanie tworzenia optymalnych warunków i wspomagania procesu uczenia się i rozwoju dzieci w taki sposób, by umożliwić im odkrywanie świata, zdobywanie nowych doświadczeń, kompetencji i interakcji z otoczeniem.

Istota działań pomocowych

Głównym celem udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest przede wszystkim rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb, wspieranie potencjału rozwojowego i edukacyjnego ucznia oraz stwarzanie warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa zarówno w życiu przedszkola, szkoły, czy danej placówki, jak również w środowisku społecznym [Rozp. MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r., Dz. U. z 2017 r., poz. 1591, § 2. 1.].

Istotą działań pomocowych jest więc rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka, a także jego jednostkowych możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych warunkujących funkcjonowanie, a także zaspokajanie indywidualnych potrzeb dziecka. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna powinna być organizowana wszystkim dzieciom, które tego potrzebują, zarówno tym z trudnościami, deficytami, chorym, z niepełnosprawnością, z zaburzeniami zachowania, jak również szczególnie uzdolnionym. Ponadto pomoc ta powinna być organizowana dla rodziców, opiekunów dziecka i nauczycieli.

Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej opiera się na aktach prawnych, w tym Rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej [z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. z 2017 r., poz. 703); Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 r., poz. 1591); Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2017 r., poz. 649)], Konwencji o prawach dziecka, Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Ustawie Prawo oświatowe i Ustawie o systemie oświaty, Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.

Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach zachowuje wszystkie dotychczasowe rozwiązania dotyczące organizowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej zawarte we wcześniejszych przepisach prawa oświatowego, takich jak:

- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe
- Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach
- Rozporządzenie MEN z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach
- Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży
- Rozporządzenie MEN z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży
- Rozporządzenie MEN z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym
- Rozporządzenie MEN z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji
- Rozporządzenie MEN z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. stanowi swoiste dostosowanie przepisów obowiązujących w prawie oświatowym i uszczegółowienie zadań nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Realizacja zadań wynikających z udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej wymaga szczególnej wrażliwości w aspekcie przestrzegania praw dziecka. Poszanowanie i ochrona godności dziecka stanowi obowiązek osób i instytucji działających na rzecz dzieci. Konwencja o prawach dziecka oraz Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej wyznaczają standardy praw dziecka, które nie wymagają uzasadnienia, gdyż nie można pozbawić dziecka praw ani ich zawiesić.

Konstytucja RP jasno określa prawa dziecka do opieki i pomocy ze strony władz publicznych, a także zobowiązania państwa do ochrony praw dziecka: „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są zobowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka” [Art. 72 Konstytucji RP].

Obowiązki w zakresie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Nauczyciel/wychowawca pełni niezwykle istotną rolę w zakresie rozpoznawania pierwszych symptomów trudności dziecka. Jako pierwszy specjalista jest w stanie zdiagnozować niepowodzenia szkolne ucznia wynikające z jego barier i ograniczeń, a także wpływu środowiska, w którym dziecko się

wychowuje. W zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej nauczyciel powinien liczyć na wsparcie w postaci specjalistów zatrudnionych, bądź współpracujących ze szkołą (pedagog, psycholog, logopeda, terapeuta). Bardzo ważna jest diagnoza pozytywna, wspierająca zasoby ucznia, jego mocne strony, określone predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia. Podmiotowe traktowanie ucznia, dostrzeżenie w nim wyjątkowości wsparte zainteresowaniem, życzliwością i empatią będą sprzyjały kształtowaniu się jego tożsamości oraz systemu wartości. Postawa „nastawiona na ucznia” [Szczyrkowska 2013, s. 125] sprzyja zdobywaniu przez niego umiejętności rozwiązywania problemów, kształtuje pozytywny obraz siebie, a także skłania do podejmowania i realizacji niezależnych działań.

Przed nauczycielami, wychowawcami grup wychowawczych oraz specjalistami w przedszkolu, szkole, czy innej placówce oświatowej stoi szereg zadań wynikających z organizacji i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W szczególności należy do nich: rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów, określanie ich zasobów (mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień), rozpoznawanie przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów (barier i ograniczeń utrudniających ich funkcjonowanie i uczestnictwo w życiu danej społeczności), podejmowanie działań sprzyjających rozwojowi kompetencji oraz potencjału uczniów (celem podnoszenia efektywności uczenia się i poprawy ich funkcjonowania), współpraca z poradnią psychologiczno-pedagogiczną w procesie diagnostycznym i postdiagnostycznym (w szczególności w zakresie oceny funkcjonowania uczniów, barier i ograniczeń w środowisku, utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu danej placówki oraz efektów działań podejmowanych w celu poprawy funkcjonowania ucznia oraz planowania dalszych zmian), prowadzenie w szkole obserwacji pedagogicznej w trakcie bieżącej pracy z uczniami (ma ona na celu rozpoznanie u uczniów trudności w uczeniu się, deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych oraz ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się, a także potencjału ucznia i jego zainteresowań, czy szczególnych uzdolnień), wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy [Dz. U. z 2017 r., poz. 1591, §20.1, §20.2].

W sytuacji stwierdzenia, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, odpowiednio nauczyciel, wychowawca lub specjalista niezwłocznie udzielają mu pomocy w trakcie bieżącej z nim pracy i informują o tym wychowawcę klasy (w przypadku placówki, w której funkcjonuje szkoła), czy dyrektora przedszkola lub placówki (w przypadku placówki, w której

nie funkcjonuje szkoła). W myśl tych przepisów wychowawca jest zobligowany zaplanować i koordynować pomoc psychologiczno-pedagogiczną, we współpracy z pozostałymi nauczycielami, bądź specjalistami świadczącymi pomoc psychologiczno-pedagogiczną [Dz. U. z 2017 r., poz. 1591, § 20. 3].

Dyrektor danej placówki (publicznego przedszkola, szkoły, placówki oświatowo-wychowawczej, kształcenia ustawicznego, kształcenia praktycznego, ośrodka doksztalcania i doskonalenia zawodowego, MOW, MOS, SOSW, SOW, ORW, placówki zapewniającej opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania) w zakresie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej pełni następujące obowiązki:

- organizuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla uczniów/wychowanków, na podstawie rozpoznania, opinii lub orzeczenia, dla ich rodziców, a także dla nauczycieli;
- planuje w arkuszu organizacji pracy godziny przeznaczone na realizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej – ustala dla poszczególnych klas tygodniowy rozkład z uwzględnieniem zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- wyznacza osobę, której zadaniem będzie planowanie i koordynowanie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, organizowanej w ramach bieżącej pracy oraz zintegrowanych działań nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów;
- zatrudnia specjalistów, analizuje kwalifikacje i kompetencje zatrudnionych nauczycieli i przydziela im odpowiednie zajęcia i zadania, biorąc pod uwagę rozpoznane potrzeby uczniów oraz wymagania dotyczące kwalifikacji nauczycieli i specjalistów;
- ustala formy, w jakich udzielana będzie pomoc psychologiczno-pedagogiczna (zajęcia specjalistyczne, rozwijające uzdolnienia, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, zajęcia rozwijające kompetencje miękkie-społeczne, porady, konsultacje, warsztaty), okres oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane;
- informuje rodziców ucznia/wychowanka albo pełnoletniego ucznia/wychowanka o ustalonych dla niego formach i okresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiarze godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane;
- współpracuje, wykorzystuje zasoby lokalne i uzgadnia warunki współpracy z rodzicami uczniów/wychowanków, z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, z placówkami doskonalenia nauczycieli, z innymi przedszkolami, szkołami i placówkami, z organizacjami pozarządowymi, z innymi instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży w zakresie udzielanego dziecku wsparcia poza przedszkolem, szkołą, pla-

- cówką, szczególnie w placówkach zajmujących się leczeniem i terapią zaburzeń i chorób psychicznych;
- nadzoruje jakość i efektywność udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym: realizację zadań wykonywanych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych, specjalistów; wykorzystanie w trakcie zajęć organizowanych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej aktywizujących metod pracy; przestrzeganie ustalonego dla ucznia łącznego tygodniowego czasu zajęć; prowadzenie obowiązującej dokumentacji; dokonywanie oceny efektywności udzielanej pomocy; formułowanie wniosków dotyczących dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia;
 - organizuje wspomaganie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w zakresie realizacji powierzonych zadań wynikających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w formie: porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń;
 - występuje z wnioskiem do poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz placówki doskonalenia nauczycieli o wsparcie merytoryczne dla nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
 - występuje do publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej z wnioskiem o przeprowadzenie pogłębionej diagnozy specjalistycznej problemu ucznia/wychowanka w celu wskazania sposobu rozwiązania go za zgodą rodziców lub pełnoletniego ucznia/wychowanka, w przypadku gdy udzielana uczniowi/wychowankowi pomoc psychologiczno-pedagogiczna nie przynosi efektów i nie następuje poprawa jego funkcjonowania;
 - ustala dla ucznia objętego pomocą w formie zindywidualizowanej ścieżki – na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej – tygodniowy wymiar godzin zajęć wychowania przedszkolnego lub zajęć edukacyjnych realizowanych indywidualnie z uczniem, uwzględniając konieczność realizacji przez ucznia podstawy programowej wychowania przedszkolnego, podstawy programowej kształcenia ogólnego lub podstawy programowej kształcenia w zawodach¹.

¹ https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/attachments/Organizacja_pomocy_psychologiczno-pedagogicznej_plakat.pdf (dostęp: 27.10.2019).

Pomoc jako wsparcie dziecka w jego indywidualnym rozwoju

Podstawą wszelkich działań jednostek oświatowych jest rozpoznanie potrzeb ucznia/wychowanka (diagnoza szkolna) i pomysł na zaspokojenie rozpoznanych trudności czy predyspozycji oraz rozwijanie potencjału dziecka. Konieczne jest zatem uzgodnienie przez szkołę i rodziców zasad wzajemnej współpracy, informowanie o prawie do inicjowania pomocy oraz omówienie oferowanych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej [Mucha 2018, s. 21–22].

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w placówce oświatowej powinna być organizowana w formie: zajęć rozwijających uzdolnienia (dla uczniów szczególnie uzdolnionych; liczba uczestników zajęć tego rodzaju nie może przekraczać 8), zajęć korekcyjno-kompensacyjnych (dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, w tym specyficznymi trudnościami w uczeniu się; liczba uczestników tej formy nie może przekraczać 5), zajęć logopedycznych (dla uczniów z deficytami kompetencji i zaburzeniami sprawności językowych; liczba uczestników zajęć nie może przekraczać 4); zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne (dla uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym; liczba uczestników zajęć nie może przekraczać 10, istnieje możliwość zwiększenia liczby uczestników jeśli jest to uzasadnione potrzebami uczniów), innych zajęć o charakterze terapeutycznym (dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, mających problemy w funkcjonowaniu w placówce oświatowej oraz z aktywnym i pełnym uczestnictwem w jej życiu; liczba uczestników zajęć nie może przekraczać 10), klas terapeutycznych (dla uczniów wymagających dostosowania organizacji i procesu nauczania oraz długotrwałej pomocy specjalistycznej z uwagi na trudności wynikające z zaburzeń rozwojowych lub ze stanu zdrowia, a także posiadających opinię poradni, z której wynika potrzeba objęcia ucznia pomocą w tej formie), zajęć rozwijających umiejętności uczenia się (w celu podnoszenia efektywności uczenia się), zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (dla uczniów mających trudności w nauce, w szczególności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego; liczba uczestników zajęć nie może przekraczać 8) [Dz. U. z 2017 r., poz. 1591, § 7–15].

Na realizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu w formie zajęć rozwijających uzdolnienia; zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym, a także w szkole w postaci zajęć rozwijających uzdolnienia; zajęć rozwijających umiejętności

uczenia się; zajęć dydaktyczno-wyrównawczych; zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym; zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu, nauczyciel może przeznaczyć dydaktyczną godzinę zajęć, trwającą 45 minut. Oczywiście biorąc pod uwagę potrzeby ucznia, pomoc może się odbywać w czasie dłuższym lub krótszym niż 45 minut, z zachowaniem ustalonego dla wychowanka łącznego tygodniowego czasu tych zajęć, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami. Warto zwrócić uwagę, by zajęcia, szczególnie te rozwijające uzdolnienia, umiejętności uczenia się, zajęcia specjalistyczne oraz zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze były realizowane przez nauczycieli z wykorzystaniem aktywizujących metod pracy.

Stosowanie przez nauczyciela na zajęciach metod aktywizujących² w znaczący sposób ułatwia uczniowi zdobycie wiedzy w ciekawy, niestandardowy sposób, ale również uczy go twórczego, kreatywnego rozwiązywania problemów. Godziny z wykorzystaniem metod aktywizujących rozbudzają zainteresowania uczniów, równocześnie umożliwiając im nabywanie nowych doświadczeń i kompetencji. Proces uczenia się jest tym efektywniejszy, im wyższe emocjonalne zaangażowanie uczniów. Jeśli nauczyciel właściwie potrafi wzbudzić ich motywację, a służą temu właśnie metody aktywizujące, uczniowie przyswajają łatwiej materiał, są zainteresowani danym przedmiotem i rozumieją wynikające z tego korzyści. Bardzo istotne jest, by nauczyciel różnicował wykorzystanie tych metod przy realizowaniu zaplanowanych treści i pomocy psychologiczno-pedagogicznej, stwarzając tym samym coraz bardziej atrakcyjne zajęcia, rozbudzające zaciekawienie uczniów.

Trzon działań szkoły w aspekcie pomocy psychologiczno-pedagogicznej stanowią przepisy rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, które określają, iż w przedszkolu, szkole i placówce, pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania, odpowiednio podjęte przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów [Dz. U. z 2017 r., poz. 1591, § 6]. Wsparcie to nie wymaga zgody rodziców, jednak

² Do propozycji metod aktywizujących wykorzystywanych na zajęciach odpowiednio dostosowanych do wieku i możliwości uczniów, można zaliczyć między innymi: dyskusję (debata „za” i „przeciw”, metaplan, sześć kapeluszy de Bono), uczenie się w małych zespołach, sytuacje zadaniowe, portfolio, wizualizację (mapy myśli, mapy skojarzeń, rysowanie ilustracji i komiksów, plakaty, rebusy, wystawy interaktywne), obserwacje, eksperymenty i doświadczenia, ćwiczenia terenowe, wycieczki, hodowle, projekty edukacyjne działania w środowisku lokalnym, akcje społeczne, warsztaty, spotkania z ciekawymi ludźmi, gry dydaktyczne, zagadki, rebusy, łamigłówki, krzyżówki, dramę, inscenizacje, przedstawienia, bale, ćwiczenia praktyczne, filmy edukacyjne, prezentacje multimedialne, quizy, konkursy, ciekawą literaturę (książki, czasopisma, albumy, leksykony) [Stańdo 2017, s. 10–11].

powinni być oni poinformowani o wszelkich podejmowanych działaniach wobec ich dziecka. Formy takie jak: klasy terapeutyczne, zajęcia rozwijające uzdolnienia, zajęcia rozwijające umiejętność uczenia się, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zindywidualizowana ścieżka kształcenia [Mucha 2018, s. 23], mogą być udzielone jedynie po uzyskaniu zgody rodziców.

W Polsce każde dziecko ma prawo do pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej przez daną placówkę opiekuńczo-wychowawczą. Bardzo ważne jest, by wszelkie trudności i problemy dziecka traktowane były przez instytucje oświatowe jako wyzwania, dążąc do maksymalnego wsparcia dziecka w jego indywidualnym rozwoju, we współpracy z rodzicami, tworząc z nimi swoiste przymierze. Niezbędne jest więc określanie mierzalnych i realnych celów w planowaniu pomocy wychowankowi, a także bieżąca analiza efektów ich realizacji.

Rozporządzenie [z dnia 9 sierpnia 2017 r., Dz. U. z 2017 r., poz. 1591, § 20. 1.] nakłada na nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych oraz specjalistów w przedszkolu, szkole i placówce zadania w szczególności dotyczące rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów, określenie ich zasobów (mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień), rozpoznawanie przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów (barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki), podejmowanie działań sprzyjających rozwojowi kompetencji oraz potencjału uczniów w celu podnoszenia ich efektywności uczenia się i poprawy funkcjonowania, a także współpracę z poradnią w procesie diagnostycznym i postdiagnostycznym (w zakresie oceny funkcjonowania uczniów, barier i ograniczeń w środowisku utrudniającym ich funkcjonowanie i uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki oraz efektów działań podejmowanych w celu poprawy funkcjonowania uczniów oraz planowania dalszych działań).

Osoby udzielające pomocy psychologiczno-pedagogicznej zobowiązane są do prowadzenia dokumentacji zgodnie z przepisami rozporządzenia w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania [Dz. U. z 2017 r., poz. 1646, § 11, § 18–19, § 26], zalicza się tutaj: dzienniki innych zajęć niż zajęcia wpisywane odpowiednio do dziennika zajęć danej placówki, indywidualną teczkę każdego dziecka (dokumentacja badań i prowadzonych czynności, indywidualne programy zajęć), dokumenty dotyczące współpracy z rodzicami i innymi podmiotami w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej (wnioski rodziców, opinie nauczycieli i specjalistów nt. dziecka, notatki z rozmów, opinie, orzeczenia).

Podsumowanie

W procesie planowania, organizacji i prowadzenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej na terenie danej placówki bardzo ważna jest ścisła współpraca z rodzicami dziecka (lub z pełnoletnim uczniem) na każdym etapie postępowania. Priorytetowym elementem współpracy jest informowanie rodziców na bieżąco o planowanych i podejmowanych działaniach wobec ich dziecka, przysługujących im prawach (zarówno rodzicom, jak i dziecku) wynikających z katalogu praw człowieka oraz uprawnień, których źródłem jest prawo oświatowe.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w placówkach oświatowych w wielu przypadkach realizowana jest również przez specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznej. Zadania poradni w zakresie pomocy to między innymi: udzielanie dzieciom, od momentu urodzenia, i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, udzielanie rodzicom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, diagnozowanie dzieci i młodzieży, udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wydanie opinii przez poradnię (na pisemny wniosek rodzica dziecka albo pełnoletniego ucznia, którego dotyczy opinia, otrzymywanie przez wnioskodawcę (rodziców lub pełnoletniego ucznia) informacji o potrzebie zwrócenia się do dyrektora, odpowiednio przedszkola, szkoły lub placówki, do której dziecko albo pełnoletni uczeń uczęszcza, o wydanie opinii przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów na temat problemów dydaktycznych i wychowawczych dziecka albo pełnoletniego ucznia, otrzymanie wskazania dotyczącego pracy z dzieckiem albo wskazania dla pełnoletniego ucznia, które powinien stosować w celu rozwiązania zgłaszanego problemu, wnioskowanie (w formie pisemnej) do poradni o przekazanie kopii opinii do przedszkola, szkoły lub placówki, do której dziecko albo pełnoletni uczeń uczęszcza, wnioskowanie (w formie pisemnej) do poradni o wydanie informacji o wynikach diagnozy przeprowadzonej w poradni, korzystanie w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, udzielanej bezpośrednio dzieciom i młodzieży oraz rodzicom, z form wsparcia, takich jak terapia dzieci i młodzieży oraz ich rodzin, wsparcie dzieci i młodzieży wymagających pomocy psychologiczno-pedagogicznej lub pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej, pomoc rodzicom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży oraz w rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych, korzystanie przez dzieci/uczniów oraz rodziców z pomocy, w szczególności w formie indywidualnych lub grupowych zajęć terapeutycznych

dla dzieci i młodzieży, terapii rodziny, grup wsparcia, prowadzenia mediacji, interwencji kryzysowej, warsztatów, porad i konsultacji, wykładów i prelekcji, działalności informacyjno-szkoleniowej, dobrowolne i nieodpłatne korzystanie przez dzieci/uczniów oraz ich rodziców z pomocy poradni [Dz. U. z 2013 r., poz. 199 oraz z 2017 r., poz. 1647].

Podstawę działań szkoły w aspekcie pomocy psychologiczno-pedagogicznej stanowią przepisy rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, określające, iż w przedszkolu, szkole i placówce, pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania, odpowiednio przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów [Dz. U. z 2017 r., poz. 1591]. Tak udzielane wsparcie nie wymaga zgody rodziców. Warto jednak pamiętać o informowaniu ich o podejmowanych działaniach. Natomiast formy pomocy, takie jak np. klasy terapeutyczne, zajęcia rozwijające uzdolnienia, zajęcia rozwijające umiejętność uczenia się, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zindywidualizowana ścieżka kształcenia, mogą być udzielane jedynie po uzyskaniu zgody rodziców.

Współczesne środowisko wymaga od dziecka coraz więcej, stawiając przed nim nowe wyzwania, a jednocześnie zachęcając do wyznaczania i dążenia do osiągnięcia coraz to ciekawszych celów [Czuba, Inglot-Kulas, Król 2019, s. 165]. Nierzadko dzieci pozostawione same w obliczu nowych problemów i zagadnień nie są w stanie ich przezwyciężyć. W polskich placówkach oświatowo-wychowawczych każde dziecko ma prawo do udzielenia mu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Trudności i problemy wychowanka powinny być traktowane przez nauczycieli i rodziców jako wyzwania, które należy przezwyciężać we wsparciu potencjału rozwojowego dziecka. Bieżąca współpraca z rodzicami i uczynienie z nich sprzymierzeńców pozwalają na wypracowanie zamierzonych rezultatów pomocy. W planowaniu tych działań bardzo istotne jest określenie mierzalnych i realnych celów oraz analizowanie efektów ich realizacji.

Literatura

Czuba B., Inglot-Kulas J., Król K., 2019, *Psychospołeczne strategie wspierające zdolności ucznia we współczesnej edukacji* [w:] „Edukacja, Terapia, Opieka. Edukacyjne wyzwania w teorii i praktyce pedagogicznej”, tom 1, 2018/2019.

Mucha K., 2018, *Przepisy prawa a planowanie, organizacja i prowadzenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i młodzieży*, ORE, Warszawa.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. z 2017 r., poz. 1646).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2017 r., poz. 649).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. z 2017 r., poz. 703).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach podstawowych, ponadpodstawowych oraz placówkach (Dz. U. z 2017 r., poz. 1591).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 r., poz. 1591).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 199 oraz z 2017 r., poz. 1647).

Stańdo J., Splawska-Murmyło M., 2017, *Metody aktywizujące w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej*, ORE, Warszawa.

Szczurkowska J., 2013, *Promowanie rozwoju wybranych kompetencji społecznych uczniów* [w:] Szczurkowska J., Mazur A. (red.), *Wokół roli i zadań pedagoga i psychologa w szkole*, Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, Kielce.

https://www.ore.edu.pl/wp.content/uploads/attachments/Organizacja_pomocy_psychologiczno-pedagogicznej_plakat.pdf (dostęp: 27.10.2019).